

מרד גלובלי ואבות האומה

שבת אחר הצהריים

קיראו את הפסוקים הבאים לקראת שיעור השבת השבועי: בראשית 15-1:4; 9,10:3; 9:4; 11:1-13; תהילים 1:51; בראשית 19-1:22; 15-12:28.

פסוק לשינון: "וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשָׁמַרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לְךָ" (בראשית 28:15).

סיפורי המקרא שלאחר החטא הקדמון עוסקים עם מוטיבים של הונאה ומערכות יחסים שבורות יותר לעומק. במהלך תקופה זו פושט הסכסוך מתפשט ומתפתח לרחבי העולם. בסיפור קין והבל, הופך פולחן לקטליזטור לעימות ומוות, מוטיב החוזר על עצמו לאורך ההיסטוריה. הסיפור של המבול מגלה כיצד מרד וחטא גורם להרס של כל מה שאלוהים ברא. חטא לא רק מעוות את היצירה אלא הורס אותה.

ניסיונותיו של אברהם הם עידוד גדול בסכסוך, אלוהים מוכיח את נכונותו לשאת בתוצאות המרד על עצמו. הוא יהיה התחליף שלנו. לאחר מכן, בסיפורם של יעקב ועשו, יוסף ואחיו, אנו רואים את שיחסי הגומלין המתמשכים של קשרים שנשברו, הם האמצעי שהשטן משתמש בו כדי להרוס משפחות וקבוצות אנשים. עם כל זאת ותוך כדי כך ממשיך אלוהים לטפח ולקיים את ילדיו המוטרדים

קין והבל

קיראו את בראשית 15:1-4. מה מלמדים פסוקים אלה, עד כדי כמה הוטבע החטא בלב האדם?

לידתו של קין, הטביעה רושם רב על חווה וגרמה לה להתלהבות רבה. היא האמינה שזה עתה ילדה את המושיע שהובטח בספר בראשית 3:15. "קִנְיִי אִישׁ אֶת-יְהוָה" (בר' 4:1). ברמה הבסיסית נגלה שחווה חשבה שהיא ילדה את שהאדון הבטיח (בר' 3:15). שום דבר לא נאמר על השמחה של שנות ילדותו של קין והחידוש שחוו ההורים הטריים בגאווה, ההנאה שבהתפתחות התינוק הראשון שלהם. סיפור העלילה עובר במהירות ללידה השנייה ומשם לשני הגברים הצעירים בשעת הפולחן שלהם לאלוהים. עם זאת, כפי שאנו רואים לעתים קרובות כל כך, הבדלים בין סוגי פולחן מובילים לטרגדיה.

קיראו את בראשית 9:3, 10:9; 4:9. השוו את תגובתו של אדם לתגובתו של קין כשחקר אותם אלוהים לאחר שחטאו. מה דומה, ומה שונה?

שימו לב להבדלים ברגשותיו של אדם כלעומת אלה של קין. אדם מופיע מבולבל, מבוהל, ומתבייש (בר' 10:3), אבל קין כועס (בר' 5:4), ציני ומרדני (בר' 9:4). במקום להציע תירוץ חלש כמו זה שנתן אדם, קין משקר באופן בוטה. אף על פי כן באה מידה של תקווה ואופטימיות. עם לידתו של שֵׁת, שוב חושבת חווה שהיא ילדה את הגואל המובטח (בר' 4:25). השם 'שת' בא ממילה שפירושה מְשִׁים או לשים, אותה מילה מופיעה בספר בראשית 3:15 המגדירה את המושיע שיושם בכדי לאתגר את הנחש ולמחוץ את ראשו. בהקבלה נוספת לבראשית 3:15, מתארת חווה את בנה החדש בשם "זָרַע" שנועד במקום הבל. כך שגם בייאוש וטרגדיה מרובים, וכשם שהעימות הגדול בין הטוב והרע ממשיך להתפשט, אנשים עדיין דבקו בתקווה לגאולה. מה יש לנו מלבדם? תארו לעצמכם את העצב הנורא של אדם וחווה על מותו של בנם, שהיה טרגדי מספיק עבורם גם ללא העובדה שבנם הבכור הרגו ובכך הם איבדו בעצם את שניהם. כיצד ניתן ללמוד את השיעור הקשה על השלכותיו מרחיקות הלכת של החטא, הרבה מעבר למעשה החטא עצמו?

המבול

קיראו את בראשית 13:1-6. באילו דרכים ניתן לראות את העימות הגדול בין הטוב והרע מתבטאים כאן, רק שעכשיו אפילו בעוצמה רבה יותר מאשר בעבר? _____

במבול אנו רואים היפוך חלקי של פעולות עשייה מיוחדות מהבריאה; רבים מהדברים שאלוהים הפריד ביניהם התכנסו יחד שוב. המים שמעל ומתחת למים, ים ויבשה, דגת הים, ציפורים השמיים וכל יצורי החיים שחיו עלי אדמות, כולם מתכנסים יחד. נראה שהארץ נעה חזרה למצב של "תהו ובהו" (בר' 1: 2). למרות שעל פני השטח נראה היה שכוחות הרשע נחלו נצחון, הכוח היצירתי הגאוני של אלוהים עדיין פעל. הוא יוזם יצירה חדשה, על-ידי הפרדת האלמנטים השונים כפי שעשה בבריאת העולם. ראשית הוא מפריד בין נח (צדיק תמים בדורו) לבין בני זמנו שרעתם היתה גדולה ושכל מחשבות ליבם היתה היו רעות, מושחתות ואלים (השוו בר' 9, 8; 6: 5 ופסוקים 11-13). בהמשך מורה אלוהים לנח לבנות תיבה ענקית. לאחר מכן הוא מפריד קבוצה קטנה של אנשים, ציפורים ובעלי חיים ושם אותם בתיבה תחת השגחתו הצמודה, בכדי שיוכלו לשרוד את שעתיד היה לבוא. בהסתמך על חסדו של אלוהים החיים ימשיכו ועולם חדש יקום מן המשקע הבוצי של העולם הישן. ובכך יש יצירה חדשה אך עדיין היא רחוקה מלהיות מושלמת. זמן מה לאחר המבול, כשנח ומשפחתו התיישבו שנית על האדמה, אנו נזכרים בחולשה של הטוב האנושי. נח משתכר, ודברים מבישים מתרחשים (בר' 9: 20-27). לפיכך, אפילו לאחד מגיבורי האמונה (ראה עברים 11: 7) היו רגעים רעים. העימות הגדול ממשיך, לא רק בקנה מידה גלובלי, אלא גם בלב של הפרט.

המקרא מתאר את המבול כקטסטרופה שהשמידה את כל החי על פני האדמה (בר' 7: 4). ביטוי דומה קיים במקומות אחרים במקרא כדי לתאר את מעשיו של הגואל בחטא שנמחל (ישעיה 43: 25; תהילים 51: 3). הברירה שעומדת לנו היום היא או שחינו יימחו, או חטאנו. כיצד מראה המציאות הקשה הזו עד כמה הכל בעצם שחור או לבן, הכל או כלום?

אברהם

בעוד אברהם (שמו הראשון היה אברם) נודע בשל נאמנותו, חוויות החיים שלו מעידות יותר על נאמנותו של אלוהים כלפיו. פעמיים הבטיח אלוהים לאברהם שיוולד לו בן. הפעם הראשונה הייתה כאשר היה אברהם בן כ 75- שנים (בר' 2,4: 12), ולאחר מכן כעשר שנים מאוחר יותר (בר' 16: 13) חזר אלוהים על הבטחתו. בסופו של דבר נתגלתה נאמנותו של אלוהים למשרתו גם אחרי מעידותיו ולמרות התלבטותיו הרבות, נולד ילד ההבטחה- ילד הברית (בר' 17: 19,21; 5-3: 21).

קראו את בראשית 19-22:1. איזו תקווה מתגלה כאן בעניין העימות הגדול?

"הקדוש ברוך הוא ציווה על אברהם להקריב את בנו כדי להטביע בנפשו את רושם ממשות הבשורה, כמו גם לבחון את אמונתו. ה' התיר את הייסורים שאברהם נשא במשך הימים הקודרים של אותו ניסיון נורא, כדי שיחזה מבשרו ויבין דבר מה על גודל הקורבן שהבורא הנשגב והאינסופי הקריב בעבור גאולת האדם. שום מבחן אחר לא היה מייסר כל כך את נפשו של אברהם, כמו מבחן הקרבת בנו. הקדוש ברוך הוא מסר את בנו שלו למוות של ייסורים וקלון. המלאכים שחזו בהשפלתו ובייסורי נפשו של בן האלוהים לא הורשו להתערב, בניגוד למה שהתרחש במקרה של הקרבת יצחק. בשעתו הקשה של בן האלוהים לא יצאה בת קול שזעקה: "עז כאן!" מלך הכבוד מסר את חייו כדי להושיע את האנושות החוטאת. היש הוכחה משכנעת יותר לרחמיו האינסופיים ולאהבתו של הקדוש ברוך הוא? "הוא אֶשֶׁר לֹא חָשַׁךְ אֶת בְּנוֹ שְׁלוֹ, אֶלָּא מָסַר אוֹתוֹ בְּעַד כְּלָנוּ, הָאֵם לֹא יַעֲנִיק לָנוּ אֶתוֹ אֶת הַכֹּל?" (אל הרומים ח: 32).

"הקורבן שנדרש מאברהם לא נועד אך ורק לתועלתו שלו, או לתועלת הדורות הבאים בלבד; הוא יועד גם ללמד ולהנחות את היצורים התבוניים הטהורים, הן בעולמות האחרים והן בקרב מלאכי ה'. סלע המחלוקת בין המשיח לשטן, שעליו יוסדה תוכנית הגאולה, הוא הלקח הנצחי שניתן ליקום כולו. אברהם הפגין חוסר אמונה בהבטחות ה', ולכן, השטן קיטרטג עליו לפני ה' ומלאכיו, האשימו באי ציות לתנאי הברית, וטען כי הוא אינו ראוי לברכותיה. אלוהים חפץ להוכיח את נאמנותו של עבדו בפני השמיים כולם, כדי ללמד שציות שאינו מוחלט אינו טוב בעיניו, ולגלות בפניהם רבדים נוספים בתוכנית הגאולה." (אלן גיי וייט, אבות האומה ונביאי ישראל, עמ' 116).

יעקב ועשו

המאבק שבין מטרותיו של אלוהים לבין מרד הפרט ממשיך בסיפור של יעקב ועשו. נהוג היה בימי קדם לבן הבכור לקבל את ברכת הבכורה לפני מותו של האב. זה כלל את רוב הון המשפחה; ובכך הפך הבן הבכור אחראי לרווחתה של המשפחה. עשו שגא את אחיו יעקב לאחר שרימה אותו בנוגע לכבוד שבבכורה, ותכנן להרוג לאחר מות אביהם יצחק (בר' 27: 41). רבקה שלחה את יעקב משם מדאגתה לבטחונו, היא חשבה שהכל יסתדר שוב אחרי ימים מספר (בר' 27: 43,44). ימים אחדים היו ל-20 שנה, ורבקה לא ראתה את יעקב שוב.

קיראו את בראשית 12-15:28. איזו תקווה גדולה הוענקה בחלומו של יעקב?

בחזרו על ההבטחות שניתנו לאברהם, הבטיח אלוהים ליעקב שהתוכניות לגבי זרעו עדיין עמדו בעינם. למרות שמעשיו של יעקב נראו כהתעלמות מתכניתו של אלוהים, אלוהים עדיין רצה בו. (בר' 20,23,25,27; 29: 7; 31: 7) ובכל זאת נאלץ יעקב לסבול 20 שנים של מירמה מידי חמו לבן, בחיי הנישואין שלו ובהלנת שָׁכְרוּ. מוזר שכל אותן השנים שבם עבד כדי 'לרכוש' את אשתו נראו כמו ימים אחדים, פרק הזמן שרבקה חשבה שהפרידה בינה לבנה יהיו (בר' 29: 20). כשהחליט יעקב לחזור הביתה, לָבָן רדף אחריו (בר' 25,26; 31: 25), ולאחר מכן יצא עשו לפוגשו בליוויית 400 גברים. בשני המקרים היתה סכנת חיים, ואלוהים נאלץ להתערב בהם כדי לחלצו; במקרה הראשון בחלום ללבן, לומר לו שלא לפגוע ביעקב (בר' 31: 24); ולאחר מכן במאבק עם 'איש' עד שנקעה כף ירחו של יעקב (בר' 30-24: 32). המראה שבו צלע יעקב עם מקל הליכה יכל להרשים את עשו שיעקב לא היווה איום. המתנות נשלחו מלפניו וביחד עם הדרך הזהירה שבה העביר יעקב את המסר לעשיו, הכל נראה מספיק כדי לאחות את הקרע בין האחים. בפעם האחרונה שנראו האחים יחד, הם קברו את אביהם (בר' 35: 29); כל התכניות הקודמות של עשו להרוג את יעקב לאחר קבורתו של אביהם נשכחו.

ראו לכמה כאב וסבל הביאו הבחירות המטופשות האלה לכל האנשים שהיו מעורבים, החפים מפשע והאשמים כאחד. כיצד נוכל ללמוד לחשוב, לחשוב, לחשוב לפני שאנו פועלים בצורה זו או אחרת?

יוסף ואחיו

בדיוק כפי שיעקב היה ראוי להרבה יותר גרוע ממה שקיבל מאחיו עשו לאחר הדרך שבה התנהג אליו, אנו רואים משהו דומה בסיפור של יוסף ואחיו. גם כאן אנו רואים שנאת אחים בעטיה של הפליה של יעקב שהעדיף אחד על פני השני (בר' 3,4: 37). פְּתָנָת הַפְּסִים לא הייתה עשויה מסדין מיטה עם פסים. המילה במקור מרמזת כי הייתה זו גלימה יקרה ששימשה כלבושם של בני מלכות והיתה מכוסה ברקמה עשירה וצבעונית, זה יכל לקחת שנה כדי לעשות אותה. לאחר מכן, כאשר סיפר יוסף לאחיו על חלומותיו (בר' 5-11: 37), הוא יצר שנאה וקנאה יתירה נגד עצמו. כך שבהזדמנות הראשונה הם זממו להיפטר ממנו (בר' 20-19: 37). האחים בוודאי טפחו לעצמם על השכם בחושבם כמה קל היה להוציאו מחיים. אם כי בשלב זה לאף אחד מהם לא היה מושג כיצד אלוהים ישתמש במצב הזה כדי להציל אותם שנים מאוחר יותר.

קיראו את בראשית 11-4:45. מה הייתה התמונה הגדולה יותר שראה יוסף? במה התמקד?

חישובו על מה שייתכן שעבר במוחו של יוסף כילד בשבי, צועד מאחורי גמל ומסתכל לכיוון הגבעות של בית ילדותו תוך שהם נעלמים מעבר לאופק. להימכר במכירה פומבית, בזמן שלקוחות סקרנים מדרבנים ומשפילים אותו בבדיקות אינטימיות לפני הגשת הצעות עברו. רבים ויתרו על אמונתם בעקבות השפלה וסבל שאינם גדולים מזה. יוסף יכול היה לבחור להפוך למריר ברוחו נגד אלוהים, אבל הוא בחר במקום זאת לשמור על אמונתו במאבקו הקשה בעימות הגדול שחוה בחייו באופן דרמטי. הוא התאקלם במהרה לאורך החיים שבבית אחד מאנשי הצבא החשובים ביותר במדינה, ותחת השגחתו וברכתו של אלוהים הוא זכה באמונו תוך זמן קצר (בר' 4-1: 39). בסופו של דבר, הפך העבד למנהיג שני במצרים.

למרות בעיות התפקוד המשפחתיות בסיפור זה, למרות הבגידה והרוע, הסוף היה טוב. כיצד נוכל לשמור את האמונה שלנו בשלמות ושתיה לנו גישה אדיבה כאשר נראה שהדברים לא הופכים להיות כפי שקרה ליוסף?

חומר נוסף למחשבה: הסיפורים האלה מראים ללא ספק שהחיים על הארץ בעימות הגדול לא תמיד מתנהלים כרצוננו. לדוגמא, אדם וחווה לא תיארו לעצמם בהחזיקם את התינוקות שלהם בזרועותיהם, שאחד יהרוג את השני. כשנישאה ציפורה למשה, היא בהחלט לא חזתה את העתיד שהתממש עבורה. אתם חושבים שחיי הנישואין של לאה היו מה שהיא חלמה בעודה נערה צעירה? וירמיה בצעירותו, מה היו תקוותיו ושאיפותיו, הם בוודאי לא כללו ביקורת חמורה, נזיפה, ולהיחשב לבוגד על-ידי האומה שלו. האם לא היו דוד ובת-שבע מעדיפים תיעוד שונה מהעובדות שנוצרו(אוריה בטח היה מעדיף התרחשות שונה)? מה בקשר לישוע?

כמובן שישוע בא לעולמנו כדי למות; זה היה הרעיון בסך. אבל מצידו האנושי, הצד שנולד מאותו חומר כמונו, הצד שקרא בגת שמנים: **"אָבִי, אִם אֶפְשֶׁר הַדָּבָר, הַעֲבֹר נָא מִמְּנִי אֶת הַכּוֹס הַזֶּאת, אֲךָ לֹא כְּרָצוֹנִי אֲנִי כִּי אִם כְּרָצוֹנְךָ אֵתָהּ.**" (מתי 26: 39). הוא קיבל מכות, זלזול, לעג ונצל בגיל 33 בוודאי לא מה שכל אחד היה מקווה לו. אין ספק שהחיים יכולים ועושים לנו עוול. אבל האם זה אמור להפתיע אותנו? למה אפשר לצפות בעולם מוכה חטא זה- לגן עדן? גן עדן היה פה בעבר. אבל מצב אידיאלי זה יחזור שנית, ולכשיחזור, הפער שבין חיינו עכשיו לבין חיינו העתידיים יהיה ללא גבול ויותר מהפער בין מה שקיוונו לו ומה שקיבלנו במקום זאת.

שאלות לדיון:

- מהם ההבדלים המשמעותיים בין האחים והאחיות בתנ"ך ששמרו על האמונה באלוהים ואלו שלא ראו צורך בכך?
- כאשר יריבויות וקנאה בין אחים מכניעות את מטרותיו של אלוהים למשפחות כיום, כיצד זה אפשרי לראות עבורם לראות את יום המחר באופן חיובי? מה ניתן לעשות עבור הקהילה שלך כדי לעזור להם לראות את המטרה הנעלה של אלוהים עבורם?
- מה ניתן לעשות למען אנשים בקהילה שלך שמרגישים שהם לבד בעולם ושחיייהם חסרי משמעות וחסרי ערך?
- גם אם החיים שלך אינם מתפתחים כפי שקיווית, כיצד תוכל להבטיחם של חיי נצח לשמור אותך מאכזבה קשה?